

вважав, що «правовий і політичний прогрес є не що інше, як здійснення і гарантування природного права, яке не потребує ніякої історичної санкції, оскільки це право є безпосереднім виразом морального закону, даного до будь-якого досвіду».

Право, як і держава, виникає під впливом економічних, політичних, соціальних та інших процесів. У первісних суспільствах існували звичаї чи мононорми. Під мононормою розуміли синкретизм соціальних норм, тобто єдність релігійних, моральних, правових норм.

Широкий підхід до визначення права зумовлений намаганнями фахівців підійти до розкриття його сутності як багатогранного явища, не тільки у статиці, а й динаміці, під кутом зору визначення його ефективності в процесі реалізації. Норми моралі, традиції та звичаї виступають самостійними соціальними регуляторами суспільних відносин, тісно пов'язаними з правом, але не тотожними йому, оскільки їм не властива риса загальнообов'язковості та державного примусу.

Представники близької до правової - політичної науки під правом розуміють систему встановлених або санкціонованих державою загальнообов'язкових правил поведінки (норм), які виступають регулятором суспільних відносин.

Особливостями права є: засоби організації управління суспільством, додаючи діям суб'єктів узгодженості; необхідна умова розвитку сучасного суспільства; дійові засоби захисту суспільного устрою; засоби оновлення суспільства, чинники прогресу, виразник справедливості; міра (масштабу) свободи особи в соціумі; засіб утвердження етичних основ у суспільному житті, виховання населення, формування прогресивної культури.

Конкретизуючи сутність права, треба зазначити, що воно повинно слугувати інтересам справедливості, захищати природні права людини, захищаючи честь та гідність. Людство пройшло шлях розвитку від недосконалого архаїчного права до більш досконалого, що відповідає за своєю сутністю потребам справедливості, свободі особи, захисту його інтересів.

Висновок. Отже, право як категорія теорії, наповнена реальним змістом, виконує інструментальну роль для держави та суспільства. Спірним питанням про те, що є право, яку реальність воно відображає, можна по-різному осмислювати походження права, розходитися в думках щодо сутності і призначення права. Але якщо питання ставиться в практичній площині, слід шукати єдину точку відліку, єдиний погляд, одну позицію. Справді, якщо юрист-практик звертається до права для винесення правильної ухвали, якщо право дозволяє співставляти дії громадян і посадовців, якщо це загальний масштаб поведінки, то повинна бути повна визначеність хоча б в одному - до яких джерел слід звертатися, за допомогою яких норм вирішувати питання. Право втратило б свою цінність, перестало б виконувати свою роль у стабілізації і впорядкуванні суспільних зв'язків. Визначеність у розумінні права є первинним елементом порядку в суспільних відносинах, особливо в умовах трансформаційних процесів розвитку держави та суспільства

Список використаних джерел:

1. Оніщенко Н.М. Сприйняття права в умовах демократичного розвитку: проблеми, реалії, перспективи: Монографія. - К.: Юридична думка, 2008. - С. 30-32.
2. Шемшученко Ю.С. Вибране. К.: Юридична думка, 2005. - С. 62.
3. Загальна теорія держави та права. Академічний курс в 2-х томах. Під ред. М.Н. Марченко. - Т. 2. Теорія права. - М.: Зерцало, 1998. - С. 1-2.
4. Хропанюк В.Н. Теорія держави та права: Хрестоматія. - М.: Інтерстиль, 1998. - С. 136
5. Теорія держави та права: Посібник для вузів / Під ред. проф. М.М. Рассолова. - М.: ЮНІТІ-ДАНА, Закон і право, 2004. - С. 164.

Паламарчук Вікторія Андріївна,
здобувач кафедри теорії держави та
права Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник: Пікуля Т.О.,
доцент кафедри теорії держави та
права, НАВС кандидат юридичних
наук, доцент.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ «ДЕРЖАВНА ТЕРИТОРІЯ»

Розуміння поняття «територія держави» почало формуватися ще в стародавній період. За античних часів держава розглядалась як громадянська община і не ототожнювалося з місцем розселення людей, які її населяли. У Стародавньому Римі була поширена ідея «imperium», за якою держава існувала там, де

здійснювалася її влада [1].

За часів феодалізму саме речове право власності на землю слугувало визначенню природи державної влади. При цьому територія, як і раніше, не виділялася як окремий інститут, а права феодала чи монарха щодо неї сприймалося виключно як права власника на землю.

У XVI–XVIII століттях прихильники ідеології природного права, розглядаючи державу як союз індивідів, фактично визнавали за територіальним верховенством речовий характер. З поширенням теорії народного суверенітету територію почали розглядати як об'єкт права власності саме народу, але згодом суб'єктом такого права визначили державу [2].

Напочатку XIX століття було сформульовано концепцію території як основи існування держави.

В юриспруденції прийнято виділяти кілька основних підходів або теорій розуміння території. Найстарішою з них являється об'єктна теорія, згідно з якою держава, як публічно – правова єдність, здійснює своє публічно – майнове право власності над своєю територією. Представниками даної теорії були такі вчені як К. Галлер, Г. Гейльберн, Г. Зайдель, Б. Клаус, А. Цорн. Відповідно до об'єктної теорії, право держави на територію домінує над правом приватної власності на землю, і тим самим протирічить одному з основних принципів приватного права, кількість її прибічників було незначним.

На зміну об'єктної теорії прийшла просторова теорія, яка вперше була сформульована В. Незабитовським, який висловив думку про те що: «Територія не річ, якою володіє держава, а простір, в межах якого державна влада існує і діє» [3]. Представниками цієї теорії виступали Й. Блюнчлі, Г. Еллінек, Л. Дюгі, М. Коркунов, Ф. Кокошкін, Ф. Ліст, К. Фрікер.

Патримоніальна теорія отримала свою назву від слова "патримоніум", що означає право власності на землю. Найбільш видними представниками цієї теорії вважалися Л. Галлер, Л. Оппенгейм, Д. Донаті. У центрі теорії є ідея, що держава походить від права власника на землю (патримоніум). З права володіння землею влада автоматично поширюється на людей, що проживають на цій землі, за такий, приблизно, логіці: влада обмежена територією; хто знаходиться на цій території, повинен підкорятися владі; хто володіє територією, той здійснює владу.

Теорія компетенції вперше була сформована З. Радницьким у 1906 році та продовжена Г. Кельзенем, Ж. Сселем, Ш. Руссо. Найбільший вклад у дану теорію зробив Г. Кельзен, який вважав, що державна територія визначається як «простір, в межах якого, згідно загального міжнародного права, діють органи влади визначені національним юридичним порядком та уповноважені здійснювати цей порядок» [4].

Окрім розглянутих теорій існує ще одна теорія, яка згадується порівняно рідше і розглядається менш детально. Це теорія міжнародної власності. Прибічниками цієї теорії були П. Лабанд, С. Розен, Е. Цительман, В. Уляницький, Л. Комаровський, Ф. Мартенс, К. Штрупп, А. Бустаманте, Ж. Оріу, П. Фошиль, Л. Оппенгейм, Г. Лаутерахт. Відповідно до даної теорії, територія держави являється не внутрішньодержавною, а міжнародною власністю держави. Для внутрішнього права, територія – це арена влади держави, а для міжнародного – територія являється власністю держави.

У радянській юридичній доктрині існували різноманітні думки з приводу юридичної природи державної території. А. Ладиженський вважав, що територія «являється одночасно і просторовою границею влади і її об'єктом, але об'єктом не в громадсько – правовому, а в державно – правовому, міжнародно – правовому і адміністративно – правовому сенсі» [5].

У свою чергу Б. Клименко стверджував: «Оскільки певна територія належить певній державі, постільки вона є його власністю. Ця власність істотно відрізняється від поняття власності у внутрішньому праві. Вона існує і розглядається в площині міжнародних відносин і міжнародного права і в цьому сенсі може вважатися міжнародною» [6].

Н. Ушаков вважав, що державна територія – це просторова сфера здійснення державного верховенства, а також «об'єкт публічних повноважень держави, оскільки вона розпоряджається своєю територією, ділить її на адміністративно – територіальні одиниці, встановлює відповідний правовий режим».

Таким чином, розглядаючи концептуальні підходи до розуміння поняття «державної території» можна зробити висновок, що генезис їх розвитку свідчить про еволюцію суспільної думки стосовно розуміння важливості території та її режиму як основи існування держави. Маємо надію, що запропонований нами поділ історичних періодів розвитку наукової думки допоможе краще систематизувати отримані знання та уявлення минулих часів. Крім того вивчення сучасних процесів державотворення допоможе вивести нову історичну теорію правового режиму державної території, що в майбутньому дасть змогу уникнути помилок, які зробили наші сучасники.

Список використаних джерел:

1. Шаповал В.М. Сучасний конституціоналізм / Шаповал В.М. — К. : Юридична фірма «Салком» ;

Юрінком Інтер, 2005. — С. 140.

2. Політико-правові засади територіальної організації держави: світовий досвід і Україна : монографія / А.С. Матвієнко. — К. : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2015. — 26 с.

3. Незабитовський В.А. Собрание сочинений / Незабитовський В.А. — К., 1884.- С.105

4. Кельзен Г. Принципи міжнародного права / Кельзен Г. — Нью-Йорк, 1959. — С.208

5. Ладыженский А.М. Юридическая природа территориального верховенства // Вестник МГУ. — Вип.10: Политология: зб. наук. роб. — Москва: Изд-во МГУ, 1948. — С. 43.

6. Клименко Б.М. Основные проблемы государственной территории в международном праве: Автореф. ... д-ра юрид. наук. — М., 1970. — С. 6.

Піддубна Даря Едуардівна, курсант 1-го курсу ННІН№2 НАВС
Науковий керівник: Тихомиров Д.О.
доцент кафедри теорії держави та права НАВС, кандидат юридичних наук

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ

Отже, правова держава — це така держава, в якій досягнуто пріоритет прав людини, де держава зв'язана саме цим правом і підкоряється йому, де законодавча, виконавча й судова влади закріплюють, гарантують, забезпечують права людини, народу в повсякденній своїй діяльності.

Правова держава в сучасних умовах розглядається як держава в якій тільки юридичними засобами забезпечується верховенство права, реальне здійснення, забезпечення, охорона, захист і поновлення порушених прав громадян, взаємна відповідальність держави і особи, контроль і нагляд за створенням і здійсненням юридичних законів. Метою створення правової держави в Україні є забезпечення цивілізованого функціонування і розвитку громадянського суспільства.

Найчастіше науковці виділяють такі риси правової держави, як верховенство і панування правового закону; постійне утвердження суверенітету народу, як єдиного джерела державної влади; поділ влад на законодавчу, виконавчу і судову; забезпечення прав, свобод, законних інтересів людини і громадянина, виконання ними своїх обов'язків перед іншими людьми, державою і громадянським суспільством; урегулювання взаємовідносин особи і держави на засадах загальнодозволеності особи робити все, що прямо не заборонено законом, а державних органів — тільки те, що прямо дозволено законом; взаємну відповідальність особи і держави, відповідальність держави перед особою і громадянським суспільством за свою діяльність; ефективну організацію контролю і нагляду за здійсненням закону і режиму законності.

До основних шляхів формування правової держави в Україні слід віднести:

- необхідність зв'язати правом (загальносоціальним, що характеризується правами людини) діяльність держави та її органів;
- формування правового механізму, за допомогою якого можна подолати відчуження людини і громадянина від засобів виробництва, власності, від безпосередньої і представницької форм демократії;
- чітку роботу законодавчої влади на основі Конституції України, конституційних законів, а також підвищення ефективності роботи виконавчої влади;
- забезпечення незалежності судів загальної і спеціальної юрисдикції;
- формування в людей нового правового мислення, високого рівня правової культури, знань про життєво необхідні закони і вміння використовувати ці закони в повсякденному житті.

Україна проголошена правовою, соціальною, незалежною, демократичною, суверенною державою, а отже і гарантом захисту прав людини. Людина і держава дуже взаємопов'язані між собою. Держава (правова) визнає людину, її життя, недоторканість, честь і гідність найвищою соціальною цінністю. Головний обов'язок держави — забезпечення людині відповідних умов для здійснення прав і свобод, виконання обов'язків. Держава відповідальна перед людиною і суспільством за свою діяльність.

Отже, Конституція України у відповідності до міжнародних стандартів закріпила права людини і громадянина. Проте лише реалізація норм національного законодавства та ратифікація норм міжнародного законодавства щодо утвердження і забезпечення прав та свобод людини в Україні стане першим і найголовнішим кроком на шляху становлення нашої держави як правової, як гаранту захисту прав людини.

В Україні на конституційному рівні потрібно закріпити модель правової організації життя людини і суспільства, відповідно до якої весь державний і суспільний механізм буде спрямований на здійснення і захист прав і свобод людини, забезпечення незалежності та неупередженості суддів, реалізація на практиці